

Cognitive Maps of Preschool Teachers for Family Participation Studies

Ozana Ural, Marmara University Atatürk Faculty of Education, ORCID ID: 0000-0002-5067-3655

Gulsah Gunsen, Trakya University Faculty of Education, ORCID ID: 0000-0002-6882-5645

Abstract

The aim of the study was to determine the attitudes of the preschool teachers towards their family participation activities and the characteristics of the family participation studies (content and frequency of inclusion). This research is done by using mixed research method. The participants of the study consisted of 35 preschool teachers who work in independent kindergartens in the socio-economic and socio-culturally different regions of the province of Edirne in the 2016-2017 academic year. In the study, the Attitude Scale for Family Participation Studies, developed by Bayraktar, Güven and Temel (2016), was used as a quantitative data collection tool. As a qualitative data collection tool, an interview form developed by the researchers. The quantitative data of the study were analyzed by using SPSS 24 program. Demographic data obtained from Demographic Information survey are presented in percentages. Content analysis was used for qualitative data analysis. Using these findings, cognitive maps that provide a visual presentation were used to better understand the complex structure of family participation studies. According to the results obtained from the quantitative data of the research, it was found that the attitudes of pre-school teachers towards family participation studies were not effective in terms of gender, age, occupational year, type of graduated school, and whether or not to take any education for family participation studies. According to the qualitative results of the study, it is seen that they are aware of the importance of family participation studies but they do not provide sufficient level in their applications.

Keywords: Attitudes of pre-school teachers towards family participation, cognitive maps of pre-school teachers for family participation studies, pre-school teachers' views on family participation

Suggested Citation

Ural, O., & Gunsen, G. (2021). Cognitive maps of preschool teachers for family participation studies, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(1), 369-409. DOI: 10.17679/inuefd.477932

This research was presented as an oral presentation at an international congress in 2017.

Inönü University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 22, No 1, 2021
pp. 369-409
DOI:
10.17679/inuefd.477932

Article type:
Research article

Received : 02.11.2018
Accepted : 17.02.2021

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The most effective ways to support the child's development and education in early childhood is the provision of school-family cooperation. It is known that family participation studies have positive effects on children's academic achievement, language development, social development, self-esteem, willingness to learn (Arabaci & Aksoy, 2005; Arnold, Zeljo & Doctoroff, 2008; Culp, Hubbs-Tait, Starost, 2000; McDonald, Ekinci-Vural, 2006; Senemoglu, 2004). Moreover, this effect is not only valid in childhood, but it continues in adulthood (Bronfenbrenner, 1992; Temel, 2008). Today, with the understanding of the importance of family participation in early childhood, preschool teachers have started to carry out various studies in cooperation with families. Family participation is defined as the participation of parents in the education and development process of the children in the preschool education program (MEB, 2013). When the other definitions of family participation are examined, the family participation of some definitions is expressed as the participation of the child in the education process of the child as well as the participation of the child in the school (AÇEV, 2016; Arabacı, 2014; Epstein, 2002; Ireland, 2014; Medator, 2015;) from birth to adulthood, as well as participation in every process of child development (The National Parent Teacher Association, 2015). Ensuring active participation of families in the education process requires families to have good communication and cooperation with the teacher and the school. In order to provide this cooperation and to support family participation, the MEB 2013 Preschool Education Program provides an integrated Family Support Training Guide (EBADER) and The Family Support Training Guide (OBADER) for Pre-School Education for 6 years old children has been prepared. Apart from these practices, there are other practices that can be used as a guide for pre-school teachers. These are the publications of the Mother Child Education Foundation (AÇEV) and the Family Education Program of the General Directorate of Social Work (AEP). In the preschool period, it is possible to ensure continuity and integrity in

education through family participation studies, but only by the participation of the family in the planned learning experiences in the programs prepared for the family participation studies. Educational programs cannot be desirable unless supported by families (Aral, Kandır & Yaşar, 2002; Köksal & Eğmez, 2008; Temel, 2008). Family participation studies are generally discussed in two main dimensions: school and home based. Home-based family engagement studies are considered home-based because they involve out-of-school practices and these practices often occur in the home environment. The activities proposed by the teacher for parents and children at home are an important part of this dimension (Eccles & Harold, 1996). In home-based activities, children learn to learn classroom learning outside the classroom by moving home. Furthermore, the parent and child are encouraged to strengthen the communication between parent and child by providing quality activities together. School-based activities involve the communication of the families with the school and their participation in school-centered meetings and practices (Herrold & Donnell, 2008). School-based activities are carried out by inviting families to activities organized mostly by teachers at school. As it is seen, in all cases, the teacher takes the key role of family participation, whether it is home-based or school-based (Krizman, 2013). The task of the teachers working in pre-school institutions is not only to support the education of the child but also to support the participation of the family in the education process (Tezel Şahin & Özyürek, 2010). It is seen that the teacher plays a key role between school and home in the family participation studies.

Purpose

There are various ways for family participation, attitudes of preschool teachers towards family participation activities and the desire for inclusion are perhaps the most important elements for the realization of family participation activities. If the teacher is keen on this issue, family participation studies are frequently included in the activity plans and if they are not willing, family participation studies are unfortunately not at an adequate level. The tenderer has been involved in various family participation programs in order to apply pre-

school teachers with their families at school and at home. It is important to determine the characteristics of family participation studies that show diversity. In the studies conducted, the families were willing to participate in activities for family participation activities (Akkaya, 2007; Albritton, 2003; Çabuk & Şahin, 2017; Dempsey, Bassler & Brissie, 1992; Gbadamosi & Lin, 2003; Nurkan, 2012; Tümkaya, 2017; Yang, 2005; Wright, 2002) and that the preschool teachers have a positive attitude and support for the family's participation in the education process (Abbak, 2008; Atakan, 2010; Connelly, 2007; Çelenk, 2001; Sabancı, 2009), but they are not very willing family participation studies in real practices, such as emotional and social reasons such as family and education, family education level, family socio-economic status, etc., cannot be successful in general (Smith, 2008). At this point, it is important to investigate the attitudes of the preschool teachers towards family participation activities and how often and with which content they give family participation studies in line with these attitudes.

The aim of this study is to determine the attitudes of the pre-school teachers towards the family participation studies and the characteristics of the family participation studies (content, place frequency).

Method

In this study, mixed research method was used. Mixed research method is a type of research that researchers use qualitative and quantitative research methods in order to examine the subject in depth (Johnson, Onwuegbuzie & Turner, 2007). The participants of the study consisted of 35 preschool teachers who work in independent kindergartens in the socio-economic and socio-culturally different regions of the province of Edirne in the 2016-2017 academic year. In the study, the Attitude Scale for Family Participation Studies, developed by Bayraktar, Güven & Temel (2016), was used as a quantitative data collection tool. As a qualitative data collection tool, an interview form developed by the researchers. The quantitative data of the study were analyzed by using SPSS 24 program. Demographic data obtained from Demographic Information survey are presented in percentages. Content

analysis was used for qualitative data analysis. Using these findings, cognitive maps that provide a visual presentation were used to better understand the complex structure of family participation studies.

Findings

The aim of the study was to determine the attitudes of the preschool teachers towards their family participation activities and the characteristics of the family participation studies (content and frequency of inclusion). According to the results obtained from the quantitative data of the research, it was found that the attitudes of pre-school teachers towards family participation studies were not effective in terms of gender, age, occupational year, type of graduated school, and whether or not to take any education for family participation studies. According to the qualitative results of the study, it is seen that they are aware of the importance of family participation studies but they do not provide sufficient level in their applications.

Discussion & Conclusion

When the quantitative results of the study were examined, it was found that there was no difference between the attitudes of pre-school teachers according to the variables of gender, age, type of school, year of occupation and family participation studies. According to the qualitative results of the research, it is observed that the cognitive maps of the pre-school teachers' family participation studies (content and frequency) were informed about the family participation studies, they were aware of the importance of the family participation studies but they did not provide sufficient level in their applications. It was found that the attitudes of the pre-school teachers towards the family participation studies were similar according to the age, the type of graduated school and the year of occupation. It would not be appropriate to make a comment since the number of male teachers and the number of prior educations is very low according to teachers' gender and family participation studies. The fact that the participants of the study were female teachers (30 female, 5 male) constitutes a limitation of

the research. Bayraktar et al., (2015) and Gömleksizoglu & Serhatoglu, (2013) in the research conducted by women and male teacher attitudes are similar. According to another result, the types of schools graduated from pre-school teachers did not affect their attitudes towards family participation studies. This shows that the education of pre-school teachers before performing the teaching profession is not effective in their attitudes towards family participation. In other words, as the level of education that teachers received before performing the profession increased, their attitudes towards family participation activities did not change. This result supports the studies conducted by Bayraktar et al. (2015) and Sivkin, (2005). When the quantitative results obtained from this research are compared with the qualitative results, the findings obtained from the cognitive maps of the preschool teachers with the majority of the bachelor's degree (40%) revealed that the preschool teachers were informed about the characteristics of the family participation studies (content and frequency) but enough content in the application content. they did not. In other words, preschool teachers are aware of the fact that family participation studies are theoretically aware of the importance of family participation. Investigating the reasons that prevent teachers from practicing will provide clues to increase the effectiveness of family participation studies.

Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bilişsel Haritaları

Ozana Ural, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, ORCID ID: 0000-0002-5067-3655
Gülşah Günşen, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ORCID ID: 0000-0002-6882-5645

Öz

Araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının ve gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının özelliklerinin (içerik ve yer verme sıklığı) belirlenmesidir. Araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılmış olup, katılımcılarını 2016-2017 eğitim öğretim yılında Edirne il merkezinde MEB'e bağlı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan farklı bölgelerde bulunan bağımsız anaokullarında görev yapmakta olan 35 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak Bayraktar, Güven ve Temel (2016) tarafından geliştirilen Öğretmenler İçin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği, nitel veri toplama aracı olarak da araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın nicel verileri tek yönlü varyans analizi ve ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile nitel verileri ise içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Bu bulgular kullanılarak aile katılım çalışmalarının karmaşık yapısını daha iyi anlamak için görsel bir sunum sağlayan bilişsel haritalardan yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinden elde edilen sonuçlara göre okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında cinsiyet, yaş, meslek yılı, mezun olunan okul türü, aile katılım çalışmalarına yönelik herhangi bir eğitim alıp almama durumu değişkenlerinin etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nitel sonuçlarına göre ise öğretmenlerin aile katılım çalışmalarının önemini farkında oldukları ancak uygulamalarında yeterli düzeyde yer vermedikleri görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları, okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik bilişsel haritaları, okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik görüşleri

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 22, Sayı 1, 2021
ss. 369-409
DOI:
10.17679/inuefd.477932

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi :
02.11.2018
Kabul Tarihi :
17.02.2021

Önerilen Atıf

Ural, O., & Günşen, G. (2021). Aile katılım çalışmalarına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin bilişsel haritaları, *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 369-409. DOI: 10.17679/inuefd.477932

Bu araştırma 2017 yılında Uluslararası bir kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur

Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bilişsel Haritaları

Okul öncesi dönemde çocuğun gelişim ve eğitimini desteklemenin en etkili yollarından biri okul-aile iş birliğinin sağlanmasıdır. Bu noktada okul-aile iş birliği çerçevesinde yapılan aile katılım çalışmalarının çocukların *akademik başarılarında, sosyal gelişimlerinde, dil gelişimlerinde, öğrenmeye istekli olmalarında ve benlik saygılarında*, olumlu etkileri olduğu bilinmekle birlikte (Arabacı & Aksoy, 2005; Arnold, Zeljo & Doctoroff, 2008; Culp, Hubbs-Tait, Starost, 2000; Ekinci-Vural, 2006; McDonald Culp, Hubbs-Tait, Culp & Starost, 2000; Senemoğlu, 2004), bu etkinin yalnızca çocukluk döneminde sürmediği yetişkinlik döneminde de devam ettiği görülmektedir (Bronfenbrenner, 1992; Temel, 2008). Bu bilgiler ışığında günümüzde okul öncesi dönemde aile katılım çalışmalarının önemini anlaşılmasıyla birlikte okul öncesi öğretmenleri aileler ile daha fazla iş birliği içinde bulunarak çeşitli çalışmalar yürütmeye başlamıştır.

Okul öncesi eğitim programında aile katılımı, çocukların eğitim ve gelişim sürecinin içerisinde ailelerin yer alması olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2013). Bununla birlikte aile katılımına yönelik diğer bazı tanımlarda aile katılımını çocuğun okula başlamasıyla birlikte ailenin çocuğun eğitim sürecine katılımı olarak ifade edilmişken (AÇEV, 2016; Arabacı, 2014; Epstein, 2002; Ireland, 2014; Medator, 2015), bazı tanımlarda ise aile katılımı çocuğun doğumundan yetişkinliğine kadar çocuğun gelişiminin her sürecine katılım olarak ele alınmıştır (The National Parent Teacher Association, 2015). Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımlarının sağlanması ise ailelerin öğretmen ve okul ile etkili bir iletişim ve nitelikli iş birliği içerisinde olmasını gerektirmektedir. Bu iş birliğinin sağlanması ve aile katılımının desteklenmesi amacı ile 0-36 ay için "Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi" (EBADER) ve 36-72 ay "Okul Öncesi Eğitimle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi" (OBADER) şeklinde düzenlenmiş çeşitli rehber kitapçıkların MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer aldığı görülmektedir. Bu rehber kitapçıklarda öğretmenlere aile katılım çalışmalarına yönelik farklı

yöntem ve tekniklerin sunulduğu görülmektedir. Bu uygulamalar dışında da okul öncesi öğretmenlerine rehber olabilecek kaynaklara Anne Çocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV) yayınları ve Sosyal Hizmet Genel Müdürlüğü'nün Aile Eğitim Programı (AEP) örnek verilebilmektedir.

Okul öncesi dönemde eğitimde devamlılığın ve bütünlüğün sağlanması ancak aile katılım çalışmalarına yönelik hazırlanan programlarda planlanan öğrenme yaşantılarının içerisine ailenin de katılması ile mümkün olabilir. Bu noktada planlanan eğitim aileler tarafından desteklenmediği sürece istenen nitelikte olamamaktadır (Aral, Kandır & Yaşar, 2002; Köksal & Eğmez, 2008; Temel, 2008).

Ev ve okul merkezli gerçekleştirilebilen aile katılım çalışmalarında, ev merkezli aile katılım çalışmalarında çocukların sınıf içi öğrenmeleri eve taşınarak sınıf dışı uygulamaları içerdiği ve bu uygulamaların çoğunlukla ev ortamında gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmen tarafından aileler ve çocukların evde yapmaları için önerilen etkinlikler, bu boyutun önemli bir kısmını oluşturmakta olup (Eccles & Harold, 1996), bu tür etkinliklerde ebeveyn ve çocuğun birlikte kaliteli zaman geçirmeleri sağlanarak ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişimin de güçlendirilmesine destek olunmaktadır.

Okul merkezli etkinlikler ise ailelerin okul ile iletişimlerini, okul merkezli toplantı ve sınıf içi uygulamalarda yer almalarını içermektedir (Herrold & O'Donnell, 2008). Görüldüğü gibi aile katılım çalışmaları ister ev merkezli ister okul merkezli olsun her durumda öğretmen anahtar görevi üstlenmektedir (Krizman, 2013). Bu noktada okul öncesi kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görevi yalnızca çocuğun eğitimine destek değil aynı zamanda ailenin eğitim sürecine katılımını da desteklemektir (Tezel Şahin & Özyürek, 2010).

Aile katılım çalışmaları için çeşitli yolların olmasına rağmen okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları ve yer verme istekleri aile katılım çalışmalarının hayata geçirilmesi için belki de en önemli unsurdur. Eğer öğretmenler olumlu tutum içerisinde olup bu konuda istekli ise etkinlik planları içerisinde aile katılım çalışmalarına sık sık yer vermekte, olumsuz tutuma sahip olup istekli değilse de aile katılım çalışmaları ne yazık ki

yeterli düzeyde gerçekleşmemektedir. Olumlu tutuma sahip ve İstekli okul öncesi öğretmenleri ailelerle birlikte okulda ve evde uygulamak üzere çeşitli aile katılım çalışmalarına eğitim programlarında yer vermekte olup oldukça çeşitlilik gösteren aile katılım çalışmalarının özelliklerinin belirlenmesi bu noktada önemlidir.

Yapılan araştırmalarda genel olarak ailelerin aile katılım çalışmalarına yönelik etkinliklere katılım konusunda istekli oldukları (Akkaya, 2007; Albritton, 2003; Çabuk & Şahin, 2017; Dempsey, Bassler & Brissie, 1992; Gbadamosi & Lin, 2003; Nurkan, 2012; Tümkiye, 2017; Yang, 2005; Wright, 2002) ve okul öncesi öğretmenlerinin ailenin de eğitim sürecine katılımına yönelik olumlu tutuma sahip oldukları (Abbak, 2008; Atakan, 2010; Connelly, 2007; Çelenk, 2001; Sabancı, 2009) ancak bu konuda ne kadar istekli olsalar da öğretmenlerin ve ailelerin özellikle aile katılım çalışmalarının tam olarak ne olduğunu bilmedikleri, sorumlukların kendi üzerlerine kalacak korkusu yaşadıkları, ailenin eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik durumu gibi duygusal ve toplumsal sebeplerle gerçek uygulamalarda aile katılım çalışmalarının genel olarak başarıya ulaşamadığı görülmektedir (Gürşimşek, 2003; Hawes & Plourde, 2005; Moore & Lasky, 2001; Oktay, Gürkan, Zembat & Unutkan, 2006; Salıcı-Ahioğlu, 2006; Smith, 2008; Zembat & Haktanır, 2006). Bu noktada okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının ve bu tutumları doğrultusunda aile katılım çalışmalarını ne sıklıkta ve hangi içerikle yer verdiklerinin derinlemesine araştırılması önemlidir.

Alan yazında okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının aile katılım çalışmalarına yönelik tutumların incelendiği araştırmalar bulunmaktadır (Dönmez & Ramazan, 2017; Bayraktar, Güven & Temel, 2015). Bu araştırmalarda öğretmenlerin cinsiyet, çalıştığı kadro, çalıştığı kurum ve kıdem durumu kategorilerine (Bayraktar vd., 2015) ve öğretmen adaylarının sınıf yönetimine göre aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları incelenmiştir (Dönmez & Ramazan, 2017). Bu araştırmada ise okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, meslek yılı, mezun olunan okul türü ve aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alıp almama durumu değişkenlerine göre aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları belirlenmektedir. Aynı zamanda

okul öncesi öğretmenlerin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının *içerik ve yer verme sıklığı* gibi özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmada karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılarak araştırmacıların konuyu derinlemesine inceleyebilmesini sağlayan bir yöntemdir (Johnson, Onwuegbuzie & Turner, 2007).

Araştırmanın deseni olarak da yakınsayan paralel desen kullanılmış olup, bu desende nitel ve nicel araştırma yöntemlerine eşit öncelik verilip, yöntemler süreç içerisinde birbirinden ayrı tutularak eş zamanlı olarak uygulanır ve daha sonra genel yorumlama yaparken sonuçlar birleştirilir (Creswell ve Clark, 2015). Çalışmanın nicel verileri SPSS 24 programı kullanılarak katılımcı sayısının 30'dan büyük olması sebebiyle parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi ve ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir (Sönmez & Alacapınar, 2016). Demografik Bilgiler anketinden elde edilen demografik özellikler yüzdeler halinde sunulmuştur. Nitel veri analizi için ise içerik analizinden yararlanılmış olup, içerik analizi kapsamında birbirine benzeyen kavram ve temaların tespit edilmesi ve yorumlanması sağlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Ayrıca içerik analizinden elde edilen verilerin görsel bir sunumu için bilişsel haritalardan yararlanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Edirne il merkezinde bulunan MEB'e bağlı bağımsız Anaokullarında görev yapmakta olan ve araştırmaya gönüllü katılmak isteyen 35 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin demografik özelliklerinden elde edilen profilleri özetlenecek olursa çoğunlukla kadın (30 kadın, 5 erkek) ve genç yaşta (20-25 yaş aralığında) oldukları görülmüş olup, eğitim durumlarının genel olarak lisans düzeyinde (14 kişi) ve mesleki deneyimlerinin çoğunlukla 1-5

yıl arasında değiştiği ve çoğunluğunun (29 kişi) aile katılım çalışmalarına yönelik önceden bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla nicel ve nitel ölçüm araçları kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle gönüllülük esası dikkate alınarak araştırmaya katılmak isteyen 35 okul öncesi ğretmeni belirlenmiştir. Sonrasında ğretmenlerin kendileri için uygun zaman diliminde ikinci araştırmacı tarafından kendileri ile bizzat görüşülerek veri toplama araçları uygulanmıştır. Nicel ve nitel veri toplama araçlarının uygulanması sürecinde bir öğretmenle görüşme süresi ortalama 30 dakika sürmüştür.

Nicel Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amaçlarından biri okul öncesi ğretmenlerinin *cinsiyet, yaş, meslek yılı, mezun olunan okul ve aile eğitim çalışmalarına yönelik bir eğitim alıp almaması* değişkenlerine göre aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla araştırmada nicel veri toplama aracı olarak Bayraktar, Güven ve Temel (2016) tarafından geliştirilen “*ğretmenler İçin Aile Katılım alışmalarına Yönelik Tutum leği*” ve araştırmacılar tarafından geliştirilen *Demografik Bilgiler* anketi (cinsiyet, yaş, meslek yılı, mezun olunan okul ve aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alıp almama durumu) kullanılmıştır. *ğretmenler İçin Aile Katılım alışmalarına Yönelik Tutum leği* 18 maddeden oluşmakta olup ölçekten alınabilecek en yüksek puan 36’dır. Ölçeğin güvenirliği $\alpha=.89$ olarak bulunmuş olup ölçeğin bu araştırmadaki güvenirliği $\alpha=.77$ olarak hesaplanmıştır.

Nitel lm Aracı

Araştırmanın bir diğer amaı ise okul öncesi ğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının özelliklerinin (*içeriği ve yer verme sıklıkları*) belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda nitel verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve uzman görüşü alınarak son hali verilmiş olan “*Okul ncesi ğretmenlerinin Gerçekleştirmiş Oldukları Aile Katılım alışmalarının İçeriğini Belirleyici Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu*”

kullanılmıştır. Geliştirilen form 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yer verme sıklıklarıyla ilgili 2 soru, ikinci bölümde ise okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının içeriğini belirlemek üzere hazırlanmış 11 soru yer almaktadır. Veriler öncelikle yazılı döküm haline dönüştürülmüş ve görüşme formundan elde edilen nitel bulgular kullanılarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmaları hakkındaki bilişsel haritalarını oluşturmak üzere analiz edilmiştir.

İlk olarak Tolman'ın (1948) ortaya koyduğu bilişsel haritaların temeli bilişsel psikolojiye dayanmakta olup insan zihninin içindeki dinamik bir şema olarak tanımlanmakta, gerçek yaşamda karşılaşılan problemlerin yapılandırılması, analizi ve anlaşılması için bir yöntem olarak kullanılmaktadır (Kwahk & Kim, 1999). Bilişsel haritalar Novak ve Gowin'in (1984) geliştirmiş olduğu kavram haritalarına benzer ancak kavram haritalarında kullanılan kavramlardan daha geniş anlamdaki bilgi birikimlerini ilişkilendirir ve amacı bireylerin zihinlerindeki gizli bilgilerin somutlaştırarak gösterilmesi sağlanarak düşünceleri arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasıdır (Da Silva, Mellado ve Porlan, 2006; Mellado, 1997; Miles ve Huberman, 1994). Alan yazında bilişsel haritaların nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmalarda kullanıldığı çalışmalar yer almaktadır (Bayır, Çakıcı & Atalay, 2015; Çanakçıoğlu, 2011; Da Silva, Mellado & Porlan, 2006; Mellado, 1997; Ulutaş, 2010). Bu araştırmalar incelendiğinde bir kısmında araştırmalarda yer alan her bir katılımcıdan elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların bilişsel haritalarının çıkarıldığı (Çanakçıoğlu, 2011; Da Silva vd., 2006; Irez, 2006; Mellado, 1997; Ulutaş, 2010) bir kısmında ise araştırmaya katılan tüm katılımcıların bir bütün olarak bilişsel haritalarının yer aldığı görülmektedir (Bayır vd., 2015). Bu araştırmada ise araştırmaya katılan tüm okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik olarak kendilerine yöneltilen her bir sorudan elde edilen görüşlerinin bilişsel haritaları oluşturulmuş ve katılımcıların aile katılım çalışmaları hakkındaki görüşlerinin yüzdelerle değerleri de haritalara yerleştirilmiştir.

Görüşme formlarından elde edilen verilerin analiz sürecine yazılı metin haline getirilen görüşme formlarının sıralanması ile başlanmıştır. Daha sonra okul öncesi öğretmenlerinin aile

katılım çalışmaları hakkında vermiş oldukları cevaplarda aynı yönde örtüşen cümleler gruplandırılarak temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Ayrıca görüşme formunda yer alan her bir soruya ve katılımcılardan gelen cevaplardaki her bilgi içeren cümleye bir numara verilmiştir. Örneğin, “*aile katılım çalışmalarının içeriğinin belirlendiği*” bölümle ilgili soruya verilen cevabın kodlanması şöyledir:

Aile katılımı anne-babaların ve diğer aile üyelerinin, çocukların eğitimi ve gelişimine katkı sağladıkları bir süreçtir (3-2-1). Bu örnekte 3-2-1’deki 3 üçüncü katılımcıyı, 2 görüşme formundaki 2. bölümü, 1 ise ikinci soruya verilen bilgi içeren birinci cevaba karşılık gelmektedir).

Belirtilen bu aşamalardaki gruplama çalışmaları araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda yapılarak karşılaştırılmış ve okul öncesi öğretmenlerinin ailelerle yaptıkları aile katılım çalışmalarının içerik ve sıklığına yönelik görüşleri belirlenmiştir. Bu bulgular kullanılarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının içerik ve sıklığına yönelik bilişsel haritaları çıkarılmıştır. Ayrıca, bilişsel haritalar üzerine belirtilen ifadelerin kaç kişi tarafından ifade edilmiş olduğu % şeklinde yerleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada kullanılan Bayraktar, Güven ve Temel (2016) tarafından geliştirilen “*Öğretmenler İçin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği*”nden elde edilen nicel veriler SPSS 24 programı kullanılarak tek yönlü varyans analizi ve ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin (n=35) ölçekten almış oldukları ortalama puan 1,49 ve standart sapma değerinin .23 olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları üzerinde “cinsiyet, yaş, mezun olunan okul, meslek yılı ve aile katılım çalışmalarına yönelik bir eğitim alıp almama durumu” değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan verilerin analizine ilişkin araştırma bulguları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsiyetine Göre “Öğretmenler için Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği” Bağımsız t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S.S.	SD	T	p
Kadın	30	1,4796	,23906	33	-1,188	,243
Erkek	5	1,6111	,13608			

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın öğretmen sayısı 30 olup, grubun ölçekten almış olduğu puan ($\bar{X}=1,4796$)’dır. Araştırmaya katılan erkek öğretmen sayısı 5 olup, grubun ölçekten almış olduğu puan ($\bar{X}=1,6111$)’dir. Yapılan bağımsız t testi sonuçlarına göre ölçek üzerinden kadın öğretmenler ile erkek öğretmenler arasında anlamlı bir fark yoktur. ($t_{33}=-1,188$; $p>.05$). Kadın ve erkek öğretmenler arasındaki sayısal olarak büyük farkın olması tutumları arasında açık bir sonuca ulaştıramamaktadır. Cinsiyetler arasında tutuma karşı bir fark görülmemesi, kadın ve erkek okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik benzer tutumlara sahip olduklarına işaret edebilir. Bu sonuçlar (Bayraktar vd., 2015; Gömleksizoglu & Serhatoğlu, 2013) tarafından yapılan araştırmaları da desteklemektedir

Tablo 2.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Okul Türüne Göre “Öğretmenler için Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği” Tek Yönlü Anova Sonuçları

Okul Türleri	N	$\bar{X}$	S.S.	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Ön Lisans	14	1,4365	,28979	Gruplar	,272	4	,068	1,33	,28
Lisans	9	1,4506	,21950	Arası					1
Açık Öğr.	6	1,6759	,08178	Grup içi	1,533	30	,051		
Diğer	4	1,5417	,05319	Toplam	1,805	34			
Toplam	35	1,4984							

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin, mezun oldukları okul türleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. ($F_{(4,30)}=1,33$; $p=,281$, $p>.05$). Yani okul öncesi öğretmenlerinin mezun oldukları okul türleri aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilememektedir. Bu durum okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğini yerine getirmeden önce almış oldukları eğitimin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar Bayraktar vd., (2015) ve Şıvkın, (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını da desteklemektedir.

Tablo 3.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre “Öğretmenler İçin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği” Tek Yönlü Anova Sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	S.S.	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
20-25	10	1,4111	,33354	Gruplar	,122	3	,041	,751	,53
25-30	8	1,5069	,23086	Arası					0
30-35	11	1,5303	,16734	Grup içi	1,683	31	,054		
35-40	6	1,5741	,07590	Toplam	1,805	34			
			,23044						
Toplam	35	1,4984							

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin yaşlarının aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığını göstermektedir. ($F_{(3,31)}=,751$; $p=,530$, $p>.05$). Yani okul öncesi öğretmenlerinin yaşları aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilememektedir. Bu sonuçlar Bayraktar vd., (2015) yapmış oldukları araştırma sonuçları ile örtüşmemektedir. Bayraktar vd. (2015) yapmış oldukları araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özellikle (26-30) yaş aralığında bulunan öğretmenlerin tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak bu araştırma ile bu sonuç desteklenmemektedir.

Tablo 4.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Meslek Yıllarına Göre “Öğretmenler İçin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği” Tek Yönlü Anova Sonuçları

Meslek Yılı	N	$\bar{X}$	S.S.	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
1-5 Yıl	16	1,4236	,29528	Gruplar	,185	3	,062	1,17	,33
5-10 Yıl	12	1,5648	,14180	Arası				8	4
10-15 Yıl	5	1,5889	,15010	Grup İçi	1,621	31	,052		
15 Yıl ve Üzeri	2	1,4722		Toplam	1,805	34			
			,03928						
Toplam	35	1,4984	,23044						

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yıllarının aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığı görülmektedir. ($F_{(3,31)}=1,178$; $p=,334$, $p>.05$). Yani okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yılları aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilememektedir. Bu sonuçlar Bayraktar vd., (2015) ve Şıvkın, (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında yaş kriterinin etkili olmaması sonucu okul öncesi öğretmenlerinin yeni mezun da olsa emekli olmak üzere de olsa aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 5.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Bir Eğitim Alıp Almama Değişkenine Göre "Öğretmenler İçin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeği" Bağımsız t- Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S.S.	SD	t	p
Evet	6	1,3981	,45054			
				5,264	-,649	,543
Hayır	29	1,5192	,16011			

Tablo 5 incelendiğinde, aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alan okul öncesi öğretmen sayısı 6 olup, grubun ölçekten almış olduğu puan ($\bar{X}=1,3981$)'dir. Araştırmada aile katılım çalışmalarına yönelik herhangi bir eğitim almayan okul öncesi öğretmen sayısı 29 olup,

grubun ölçekten almış olduğu puan ($\bar{X}=1,5192$)'dir. Yapılan bağımsız t testi sonuçlarına göre ölçek üzerinden aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alan ve almayan okul öncesi öğretmenleri arasında anlamlı bir fark yoktur. ($t_{5,264}=-,649$; $p>.05$). Bu durum aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alan ve almayan okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının benzer olduğunu işaret edebileceği gibi, daha önce bir eğitim almış öğretmen sayısının azlığı sebebiyle bu çalışmamada bir sonuca varılamadığını belirtmek uygun olur.

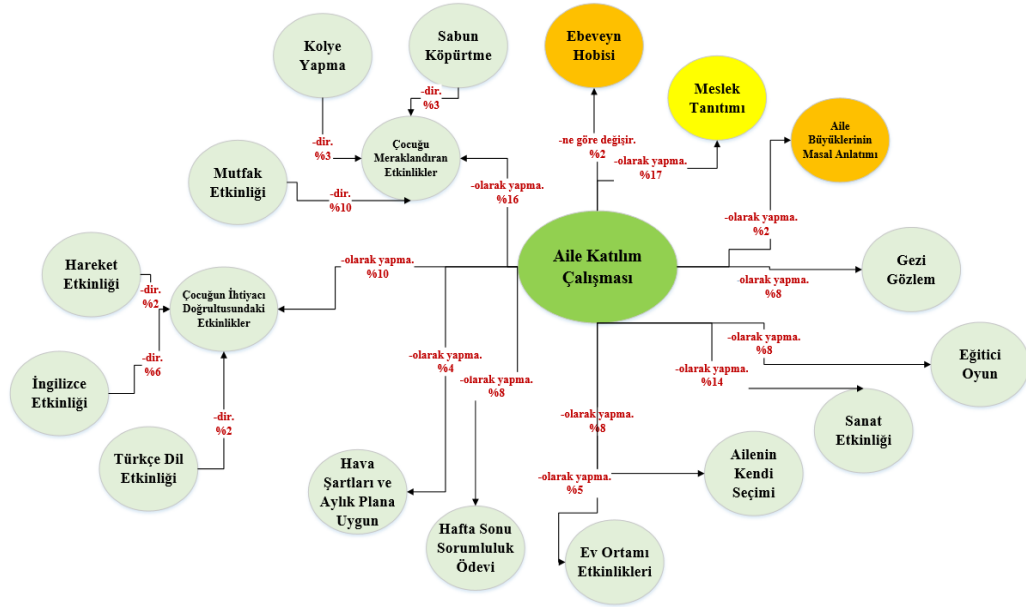
Araştırmanın Nitel Bulguları (Bilişsel Harita Bulguları)

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Aile Katılım Çalışmalarına Yer Verme Sıklıklarına Yönelik Bilişsel Haritaları

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yer verme sıklıklarını belirlemek amacıyla okul öncesi öğretmenlerine araştırmacılar tarafından 2 soru yöneltilmiştir. Birinci soru ile *okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının neler olduğu* ikinci soru ile *de okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını ne sıklıkla gerçekleştirdikleri* belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin bu sorulara verdikleri cevapları içeren bilişsel haritalar şekil 1 ve şekil 2'de yer almaktadır. Görünüm kolaylığı açısından bilişsel haritalarda değişik renkler kullanılmıştır. Bilişsel haritalarda okul öncesi öğretmenlerinden gelen cevaplarda genel dağılımda yüksek yüzdeye sahip cevaplar sarı, düşük yüzdeye sahip olan cevaplar turuncu renk kutucuk ile gösterilmiştir.

Şekil 1.

Okul öncesi öğretmenlerinin "siz öğrencilerinizin velileriyle (anne, baba, anneanne, babaanne, dede, hala vb.) ne tür aile katılım çalışmaları yapıyorsunuz?" sorusuna yönelik bilişsel haritaları

Şekil 1 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerine gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmaları sorulduğunda 35 okul öncesi öğretmenin bir soruya birden fazla cevap vererek toplamda 67 cevap geldiği görülmüş olup 4 okul öncesi öğretmeni soruyu cevapsız bırakmıştır. Şekil 1 incelendiğinde bu cevapların toplam 12 temada toplandığı görülmektedir. Buna göre okul öncesi öğretmenlerinin vermiş oldukları cevapların %17'sinin (12 cevap) *meslek tanıtımı*, % 16'sının (10 cevap) *çocuğu meraklandıran etkinlikler* (kolye yapma, mutfak etkinliği, sabun köpürtme), %14'ünün (9 cevap) *sanat etkinliği*, %10'unun (6 cevap) *çocuğun ihtiyacı doğrultusunda etkinlikler* (hareket, İngilizce, Türkçe dil etkinliği), yine %8'sinin (5'er cevap) *eğitici oyun etkinlikleri*, *gezi-gözlem etkinliği*, *ailenin kendi seçimi şeklinde ve hafta sonu sorumluluk ödevi şeklinde*, %5'inin (3 cevap) *ev ortamı etkinlikleri şeklinde*, %3'ünün (2 cevap) *hava şartlarına ve aylık plana uygun etkinlikler şeklinde*, %2'sinin (1 cevap) *aile büyüklerinin masal anlatması şeklinde ve ebeveyn hobisine göre değiştiği şeklinde olduğu* görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarına yönelik cevaplarına örnekler şu şekildedir;

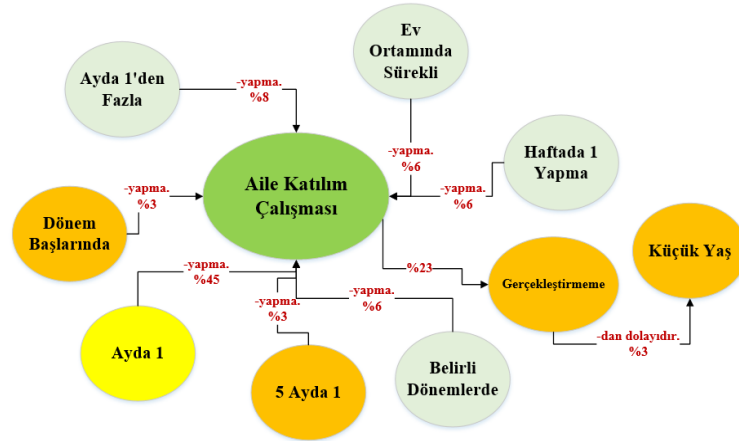
"Aile katılım çalışmalarında genellikle ilk meslek tanıtımı yapıyorum. Aileleri bu tür katılımlarda kendilerinin konu seçmelerini istiyorum". (K.1.).

“Hafta sonları sorumluluk çalışması, gezi gözlem şeklinde yapıyorum”. (K.5.).

Şekil 2.

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılım çalışmalarını ne sıklıkta gerçekleştiriyorsunuz?”

sorusuna yönelik bilişsel haritaları

Şekil 2 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını ne sıklıkta gerçekleştirdikleri sorusunda öğretmenlerin %45'i (16 kişi) *ayda 1 defa* aile katılım çalışması yaptığını, %23'ünün (8 kişi) *aile katılım çalışması gerçekleştirmediğini* ve bunlardan da %3'ünün (1 kişi) *bunun nedeni olarak yaş grubunun küçük olduğunu* ifade ettiği, %8'inin (3 kişi) *ayda 1'den fazla* gerçekleştirdiğini, %6'sının (2'şer kişi) *haftada 1, belirli dönemlerde ve ev ortamında sürekli* şekilde gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri ve %3'ünün (1'er kişi) *dönem başlarında ve 5 ayda 1* gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını ne sıklıkta gerçekleştirdikleri sorusuna yönelik cevaplarına bir örnek şu şekildedir;

“Yaş grubu küçük olduğu için aile katılım çalışması gerçekleştiriyoruz (30-47 ay)”. (K.14.).

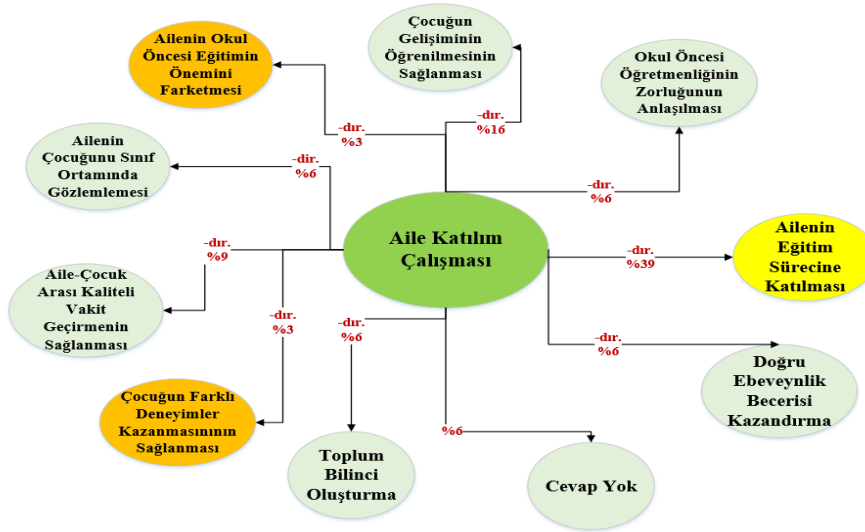
Aile Katılım Çalışmalarının İçeriğinin Belirlenmesine Yönelik Bilişsel Haritalar

Okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarını içeriğini belirlemek amacıyla okul öncesi öğretmenlerine araştırmacılar tarafından 11 soru yöneltilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin bu sorulara verdikleri cevapları içeren bilişsel

haritalar şekil 3, şekil 4, şekil 5, şekil 6, şekil 7, şekil 8, şekil 9, şekil 10 ve şekil 11’de yer almaktadır.

Şekil 3.

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılım çalışmaları sizce ne anlama gelmektedir?” sorusuna yönelik bilişsel haritaları

Şekil 3 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının ne ifade ettiği sorusuna vermiş oldukları cevaplara göre okul öncesi öğretmenlerinin %39’unun (14 kişi) aile eğitimini ailenin eğitim sürecine katılması olarak ifade ettiğini, %16’sının (6 kişi) ailenin çocuğunun gelişimi hakkında bilgi sahibi olmasının sağlanması olarak ifade ettiğini, %9’unun (3 kişi) aile-çocuk arasında kaliteli vakit geçirmenin sağlanması olarak ifade ettiğini, %6’sının (2’şer kişi) ailenin okul öncesi eğitimin önemini fark etmesi, okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı zorluğun anlaşılması, ailenin doğru ebeveynlik becerisi kazanması, toplum bilincinin oluşturulması ve ailenin çocuğunu sınıf ortamında gözleme şansının sağlanması olarak ifade ettikleri ve %3’ünün (1 kişi) de aile katılım çalışmaları ile çocuğun farklı deneyimler kazanmasına fırsat sağlanması olarak ifade ettikleri görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin %6’sının (2 kişi) ise soruya cevap vermediği görülmektedir.

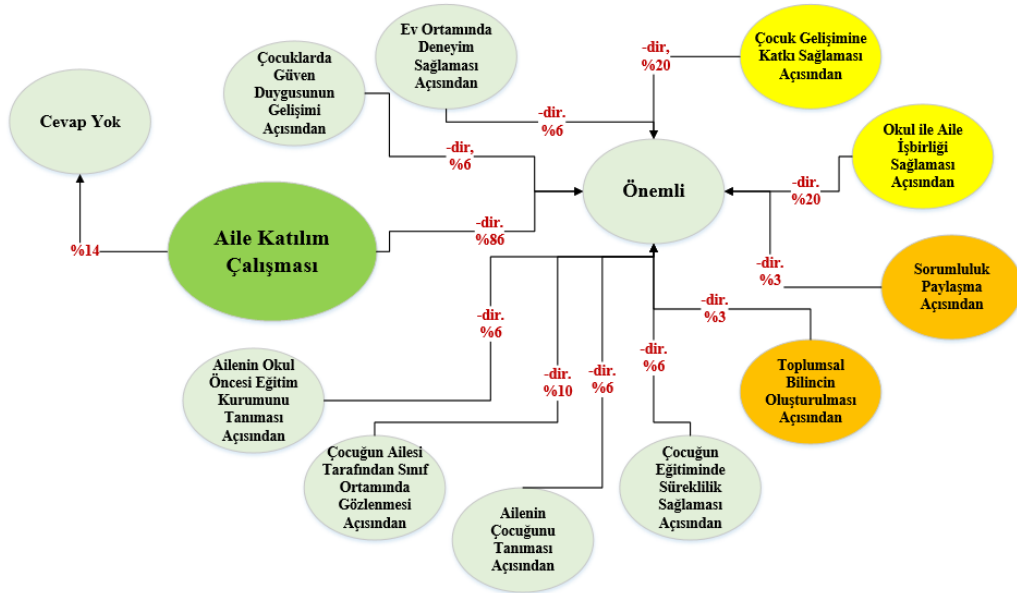
Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının ne ifade ettiği sorusuna vermiş oldukları cevaplara örnekler şu şekildedir;

“Aile katılımı, anne-babaların ve diğer aile üyelerinin, çocukların eğitimi ve gelişimine katkı sağladıkları bir süreçtir”. (K.2.).

“Ailenin çocuğu ile birlikte okuldaki etkinliklere katılmasıdır”. (K.3.).

Şekil 4.

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılım çalışmaları önemli midir? sizce neden? lütfen açıklayınız.” sorusuna yönelik bilişsel haritaları

Şekil 4 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını önemli görüp görmeme sorusuna vermiş oldukları cevapların %86’sının (30 kişi) *önemli* gördüğünü, %14’ünün (5 kişi) ise soruya cevap vermediği görülmektedir. Önemli gören okul öncesi öğretmenlerinin önemli görme durumları incelendiğinde %20’sinin (6’şar kişi) aile katılım çalışmalarını *okul ile aile arasında işbirliğini sağlaması açısından* ve *çocuk gelişimine katkı sağlaması açısından* önemli görmekte olup, %10’unun (3 kişi) aile katılım çalışmalarının *ailenin çocuğunu sınıf ortamında gözleme şansı vermesi açısından*, %6’sının (2’şer kişi) *ailenin çocuğu tanımaya, okul öncesi kurumunu tanımaya imkan sağlaması açısından*, *çocuğun eğitiminde süreklilik sağlaması açısından* ve *çocuklarda güven duygusunu geliştirmesi açısından*

önemli gördükleri, %3'ünün (1'er kişi) aile katılım çalışmalarının *toplum bilinci oluşturmaları ve sorumlulukların paylaşımını sağlaması* açısından önemli gördükleri gözlenmektedir.

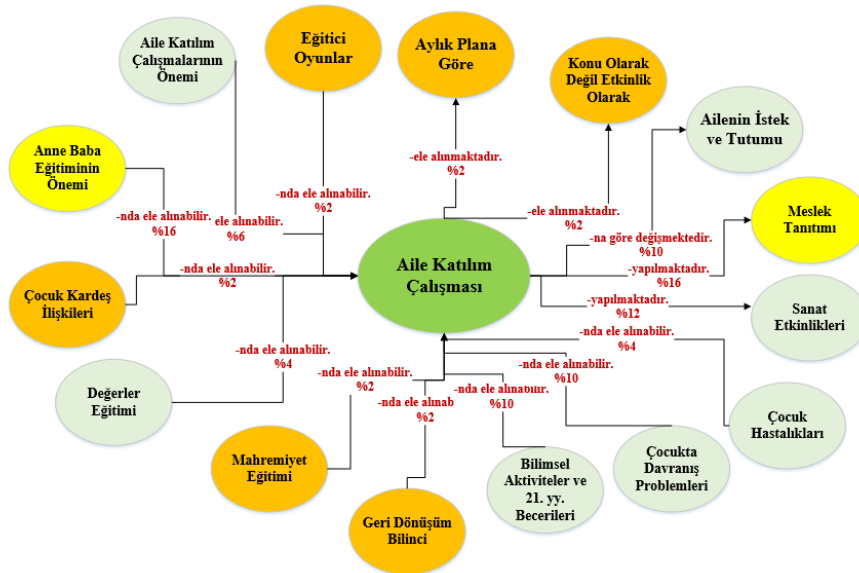
Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarını önemli görüp görmeme sorusuna vermiş oldukları cevaplara örnekler şu şekildedir;

“Önemlidir, aile öğretmen ilişkileri açısından ve çocuk açısından katkı sağlayabilir. Aile ve çocuk iş birliği içinde çalışma ortamı bulurlar”. (K.3.).

“Aile katılım çalışmaları her ne kadar teferruat veya prosedür olarak gözüküyor ve eğitimcilerin zorla, isteksiz yaptığı bir etkinlik olsa da toplum bilincini oluşturduğu için benim velilerimin, öğrencilerimin bilinçlenmesi, farkındalık kazanması farklı nesillerin oluşmasını sağlayacağından özellikle okul öncesinde önem arz etmektedir”. (K.10).

Şekil 5.

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılım çalışmalarında sizce başka hangi konular ele alınabilir? genel olarak siz hangi konuları ele alıyorsunuz? lütfen açıklayınız” sorusuna yönelik bilişsel haritaları

Şekil 5 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerine aile katılım çalışmalarında hangi konuların çalışılabileceği sorulduğunda 35 okul öncesi öğretmenin bir soruya birden fazla

cevap verdiği ve toplamda öğretmenlerden 51 cevap geldiği görülmüş olup 1 okul öncesi öğretmeni soruyu cevapsız bırakmıştır. Şekil 5 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin %57'sinin (20 kişi) *sınıf içinde yapmış oldukları aile katılım çalışmalarının neler olduğunu ifade ettikleri*, diğer %43'ünün (15 kişi) bu soruya cevap vermedikleri ancak aile katılım çalışması olarak hangi konuların ele alınabileceği sorusuna cevap verdikleri görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarına yönelik cevaplarının %16'sının (8 cevap) aile katılım çalışması olarak *meslek tanıtımı*, %12'sinin (cevap) *sanat etkinliği*, %10'unun (5 cevap) *ailenin istek ve tutumuna göre etkinlikler*, %2'sinin (1'er cevap) *de aylık plana göre ve konu olarak değil de etkinlik olarak* aile katılım çalışmalarını yaptıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışması olarak ele alınabilecek konuların neler olduğuna yönelik cevaplarının %16'sının (8 cevap) *anne baba eğitiminin önemi* konusunun, %10'unun (5 cevap) *çocuklardaki davranış problemleri* konusunu yine %10'unun (5 cevap) *bilimsel aktiviteler ve 21. yy. becerileri* konularını, %6'sının (3 cevap) *aile katılım çalışmalarının önemi* konusunu, %4'ünün (2'ser cevap) *değerler eğitimi ve çocuk hastalıkları konularının*, %2'sinin (1'er cevap) *geri dönüşüm bilinci, mahremiyet eğitimi, çocuk kardeş ilişkileri ve eğitici oyunlar* konularının ele alınabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında hangi konuların çalışılacağı sorusuna yönelik cevaplarına örnekler şu şekildedir;

“Etkinlik yapılabilir, aile kendi hazırladığı etkinliği okula getirip çocuklarla birlikte yapabilir”.

(K.3.).

“Meslek tanıtımı ve birlikte araştırabilecekleri araştırma konuları”. (K.16.).

Şekil 6.

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılım çalışmalarını siz nasıl bir ortamda gerçekleştiriyorsunuz? lütfen açıklayınız” ve “aile katılım çalışmaları sizce nasıl bir ortamda yapılmalıdır. Lütfen açıklayınız.” sorularına yönelik bilişsel haritaları

kişi) aile katılım çalışmalarının *konuya bağlı olarak* değişebileceğini, %17'sinin (6 kişi) *açık havada*, %9'unun (3 kişi) *temiz ve güvenilir bir ortamda*, %3'ünün (1'er kişi) *serbest zamanda*, *hava durumuna göre sınıf içi veya dışında ve ailenin hayal gücüne göre bir ortamda* yapılabileceğini dile getirmiş olup %3'ünün (1 kişi) cevap vermediği görülmektedir.

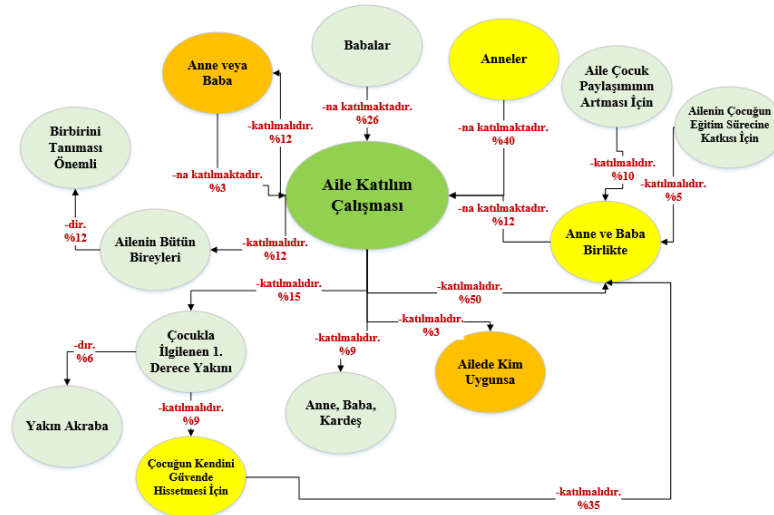
Okul öncesi öğretmenlerine aile katılım çalışmalarının nasıl bir ortamda yapılması gerektiği sorusuna yönelik cevaplarına örnekler şu şekildedir;

"Etkinliğe göre uygun ortam hazırlanmalıdır". (K.19).

"Donanımlı bir sınıfta, materyalleri eksik olmayan bir ortamda hazırlanmış ise sonuç daha verimli ve kaliteli olacaktır inaniyorum". (K.12.).

Şekil 7.

Okul öncesi öğretmenlerinin *"aile katılım çalışmalarınıza kim/kimler katılıyor? lütfen belirtiniz"* ve *"aile katılım çalışmalarına kimlerin katılması uygundur? niçin? lütfen açıklayınız."* sorularına yönelik bilişsel haritaları

Şekil 7 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına

kim/kimlerin katıldığı sorusuna vermiş oldukları cevapların %40'ının (14 kişi) *anneler*, %26'sının (9 kişi) *babalar*, %12'sinin (5 kişi) *anne ve baba birlikte*, %3'ünün (1 kişi) ise *anne veya babanın* katıldığını ifade ettikleri görülmekte olup %19'unun (6 kişi) cevap vermediği görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına kim/kimlerin katıldığı sorusuna vermiş oldukları cevaplara yönelik örnekler şu şekildedir;

“Anne, baba, kardeş birlikte”. (K.19.).

“Çalışan ailede kim uygunsa o katılıyor”. (K.1.).

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına kimlerin katılması gerektiği sorusuna vermiş oldukları cevapları incelendiğinde %50’sinin (18 kişi) *anne ve babanın birlikte katılması* gerektiğini bunun gerekçesi olarak da %35’inin (13 kişi) *çocuğun kendini güvende hissetmesi* için, %10’unun (4 kişi) *aile ve çocuk arasındaki paylaşımın artması için*, %5’inin (1 kişi) *ailenin çocuğun eğitim sürecine katılması gerektiğini* göstermiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin %15’inin (8 kişi) *çocukla ilgilenen 1. derece yakınının*, bunun gerekçesi olarak da %9’unun (5 kişi) *çocuğun kendini güvende hissetmesi için* ve %6’sının (3 kişi) de *yakın akrabasının birinci derece yakını olduğunu* gösterdikleri görülmektedir. %12’sinin (5 kişi) *ailenin bütün bireylerinin katılması gerektiğini* bunun gerekçesi olarak da ailenin bütün bireylerinin birbirini tanması gerektiğini, %9’unun (3 kişi) *anne, baba ve kardeşin birlikte katılması* gerektiğini, %3’ünün (1 kişi) ise *ailede kim uygun ise onun katılması gerektiğini* ifade ettikleri görülmektedir.

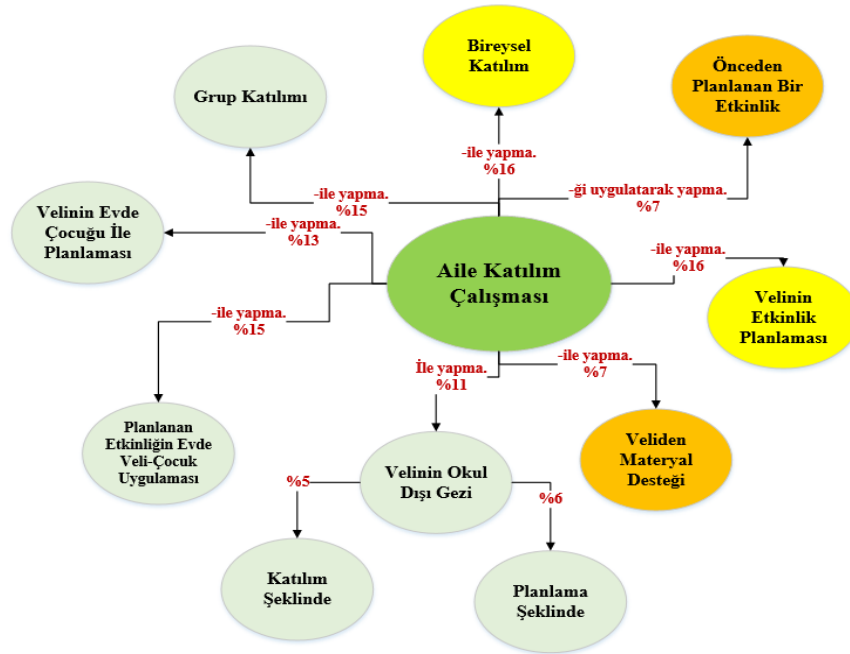
Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına kimlerin katılması gerektiği sorusuna vermiş oldukları cevaplarına yönelik örnekler şu şekildedir;

“Aile katılım çalışmalarına anne ya da baba katılmalıdır. Öğrencinin 1. Derece yakını olması öğrenciye daha çok güven verecektir...”. (K. 11).

Anne-baba-kardeş”. (K. 15).

Şekil 8.

Okul öncesi öğretmenlerinin “aile katılım çalışmalarınızda anne/babalara ne tür sorumluluklar veriyorsunuz? lütfen açıklayınız.” sorularına yönelik bilişsel haritası

Şekil 8 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında anne/babalara vermiş oldukları sorumluluklar incelendiğinde 35 okul öncesi öğretmeninden toplamda 112 cevap gelmiş olup cevapların %16'sının (20 cevap) okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında *anne/babalara (velilere) bireysel katılım* şeklinde ve yine %16'sının (20 cevap) *velilerin etkinlik planlamasını isteyerek gerçekleştirdikleri, %15'inin (18'er cevap) grup katılımı ve önceden planlanan bir etkinliğin evde veli ile çocuk işbirliği uygulaması* şeklinde, %13'ünün (17 cevap) *velinin evde çocuğu ile yapacağı etkinliği planlaması* şeklinde, %11'inin (13 cevap) *okul dışı bir gezi* şeklinde bunun da %5'inin (6 cevap) *katılım* şeklinde %6'sının (7 cevap) *planlama* şeklinde yapıldığı görülmektedir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin %7'sinin (9'ar cevap) *önceden hazırlanmış bir etkinliğin veliye uygulanması* şeklinde ve *velilerden materyal desteği isteyerek* aile katılım çalışmalarında anne/babalara sorumluluklar verdikleri görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında anne/babalara vermiş oldukları sorumluluklara vermiş oldukları cevaplara bir örnek şu şekildedir;

“Bireysel katılım, Öncesinde hazırlanmış bir etkinliği veliye uygulatarak, Okul dışı bir etkinliğe gezi, piknik vb.) katılmalarını sağlayarak”. (K.35).

Şekil 9.

Okul öncesi öğretmenlerinin “bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğunuz bir aile katılım çalışmasını kısaca anlatır mısınız?” sorusuna yönelik bilişsel haritası

Şekil 9 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin bugüne kadar gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmaları ile ilgili vermiş oldukları örneklerin %22’sinin (6 kişi) *meslek tanıtımı* şeklinde, %19’unun (5 kişi) *sanat etkinliği* şeklinde, %15’inin (4 kişi) *mutfakta yemek yapma* şeklinde, %11’inin (3 kişi) *önceden planlanan bir etkinlik uygulaması* şeklinde, %9’unun (3 kişi) *deney yapma ve anne-baba-çocuk şenliği* şeklinde, %6’sının (2’şer kişi) *taş boyama-köpük partisi, ebeveynden materyal desteği* şeklinde, %3’ünün (1’er kişi) *tiyatro, kitap okuma,*

ip atlama gibi geleneksel oyunlar oynama olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin %23'ü (7 kişi) de bu soruya herhangi bir cevap vermemiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin bugüne kadar gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmaları ile ilgili vermiş oldukları örneklerle yönelik cevaplarına örnekler şu şekildedir;

“Bir velim ziraat mühendisiydi. Okula gelip bize yediğimiz şekerlerin aslında şeker pancarı adlı bitkiden elde edildiğini anlattı, görsellerle destekledi. Daha sonrasında yanında getirdiği şeker pancarı tohumunu inceleyip ekimini gerçekleştirdik. Şu anda hala büyütme aşamasındayız. Çocuklar merakla pancarın çıkmasını gözlemliyorlar”. (K.34.).

“Hemşire anne sınıfta mesleğini tanıttı”. (K.29.).

Şekil 10.

Okul öncesi öğretmenlerinin “bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğunuz bir aile katılım çalışmalarından ne şekilde dönütler aldınız. Örnek verir misiniz?” Sorusuna yönelik bilişsel haritası

Şekil 10 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin bugüne kadar gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarında ailelerden ne şekilde dönütler aldıkları sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde %55'inin (18 kişi) *ailenin çocuğu ile birlikte sürece dahil olması sonucu mutlu olduklarını* ifade ettiklerini, %18'inin (6 kişi) *ailenin çocuğunu mutlu görmesi sonucu*

mutlu olduklarını ifade ettiklerini, %9'unun (3'er kişi) çalışan anne/babaların yoğun iş temposu nedeniyle katılmak istememelerine yönelik şikayetlerde bulduklarını ve okul öncesi öğretmenliğinin ne kadar zor bir meslek dalı olduğunu ifade ettiklerini, %3'ünün (1'er kişi) aile katılım çalışmaları ile ebeveynlik stresinden kurtulduklarını, ailenin çocuğunun yeteneklerini keşfetmesine fırsat sağladığı için çok mutlu olduklarını ve daha fazla etkinlik yapmak istediklerini dile getirdikleri görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin %6'sı (2 kişi) bu soruya cevap vermemiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin bugüne kadar gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarında ailelerden ne şekilde dönütler aldıkları sorusuna verdikleri cevaplara örnekler şu şekildedir;

"Görevimizin çok zor olduğunu düşündükleri gibi olmadığını söylediler". (K.33).

"Mümkünse daha sık okula gelip böyle etkinlikler yapmak istediklerini söylediler". (K.34.).

Şekil 11.

Okul öncesi öğretmenlerinin "aile katılım çalışmalarınızda anne/babalar çocuklara nasıl yaklaşmaktadır? lütfen açıklayınız." sorusuna yönelik bilişsel haritası

Şekil 11 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarına anne/babaların aile katılım sürecinde %34'ünün (13 kişi) çocuk merkezli davrandıkları, %27'sinin (9 kişi) ebeveyn merkezli davrandıkları, %12'sinin (4 kişi) sevecen, sıcakkanlı ve sürece çok özen gösterdikleri, %9'unun (3 kişi) çocuklarla işbirliği içinde

olduklarını, %3'ünün (1'er kişi) aile katılım çalışmalarını sürecinde çocuklara gösterip yaptırma şeklinde, kendi çocuğuna uyarıcı nitelikte davranma ve sürecin nasıl gideceğinin anne/babanın kişilik yapısına göre değiştiği görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin %9'unun (3 kişi) bu soruya cevap vermedikleri görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarına anne/babaların aile katılım sürecinde nasıl davrandıkları sorusuna yönelik vermiş oldukları cevaplara örnekler şu şekildedir;

"Hazırlanan etkinlikler genellikle çocukların aktif katılacağı etkinlikler olduğu için velilerde çocukları katılmaları için fırsat veriyor". (K.34.).

"Etkinliği kendisi yapanlarda oluyor çocuğu yetersiz gördüğü için, çocukla beraber yapanlarda oluyor. Sürecin bir kısmına çocuğu dahil edenler de oluyor". (K. 32).

"Sanat etkinliği hazırladıkları zaman çok verimli geçmiyor çünkü veli ne yapacağını çok bilemiyor burada da devreye ben girdiğim için veli çok pasif kalıyor. Çocuklara yaklaşımları genelde kendi çocuklarını uyarıyorlar (güzel kes, güzel otur, şunu yapma gibi)". (K. 30).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının ve gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının özelliklerinin (içerik ve yer verme sıklığı) belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada aile katılım çalışmalarına yönelik derinlemesine bilgi edinilebilmesi açısından nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nicel sonuçları incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, mezun olunan okul türü, meslek yılı ve aile katılım çalışmalarına yönelik herhangi bir eğitim alıp almama değişkenlerine göre tutumları arasında fark olmadığı saptanmıştır. Araştırmanın nitel sonuçlarına göre ise okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının özelliklerine (içerik ve yer verme sıklığı) yönelik bilişsel haritaları incelendiğinde aile katılım çalışmalarına yönelik bilgilerinin olduğu, aile katılım çalışmalarının önemini farkında oldukları ancak uygulamalarında yeterli düzeyde yer vermedikleri görülmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin yaş, mezun olunan okul türü, meslek yılı değişkenlerine göre aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının benzer olduğunu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet ve aile katılım çalışmalarına yönelik önceden bir eğitim alıp almama değişkenlerine göre erkek öğretmen sayısı ve önceden eğitim alanların sayısı çok az olduğundan bu noktada bir yorum yapmanın uygun olmayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın katılımcılarının kadın öğretmen çoğunluklu olması (30 kadın, 5 erkek) araştırmanın bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Bayraktar vd., (2015) ve Gömleksizoğlu ve Serhatoğlu, (2013) tarafından yapılan araştırmalarda ise kadın ve erkek öğretmen tutumlarının benzer olduğu görülmektedir. Bir diğer sonuca göre okul öncesi öğretmenlerinin mezun oldukları okul türleri aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilememiştir. Bu durum okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğini yerine getirmeden önce almış oldukları eğitimin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığını göstermektedir. Yani öğretmenlerin mesleğini yerine getirmeden önce almış olduğu eğitim seviyesi yükseldikçe beklenenin aksine aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları değişmemiştir. Bu sonuç Bayraktar vd., (2015) ve Şivkin, (2005) tarafından yapılan çalışmaları da desteklemektedir. Yapılan bu araştırmadan elde edilen nicel sonuçlar nitel sonuçlarla karşılaştırıldığında büyük çoğunluğunun lisans mezunu olan okul öncesi öğretmenlerinin bilişsel haritalarından elde edilen bulgular okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının özelliklerine yönelik (içerik ve sıklık) bilgi sahibi olduklarını ortaya koymuş ancak uygulama içeriğinde yeterince yer vermedikleri görülmüştür. Yani okul öncesi öğretmenleri aslında aile katılım çalışmalarını teorik olarak bilip ve öneminin de farkında olmasına rağmen uygulamadan kaçınmaktadır. Öğretmenlerin uygulama yapmaya engel olan sebeplerin araştırılması, aile katılım çalışmalarının etkinliğini artıracak ipuçları sağlayacaktır.

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin yaşlarının aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilemediği ortaya çıkmıştır. Bayraktar vd. (2015) yapmış oldukları araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özellikle (26-30) yaş aralığında bulunan öğretmenlerin tutumları

arasında anlamlı fark bulunmuş, ancak bu araştırma ile bu sonuç desteklenememektedir. Yapılan bu çalışmada ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yıllarının da aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığı görülmektedir. Yani okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yılları aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilememektedir. Bu sonuçlar Bayraktar vd., (2015) ve Şıvkın, (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını da desteklemektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında mesleki yılının etkili olmaması sonucu okul öncesi öğretmenlerinin yeni mezun da olsa emekli olmak üzere de olsa aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarında etkili olmadığını göstermekte olup okul öncesi öğretmenlerinin mesleki deneyimlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilemediği, öğretmenlerin genel olarak bir tutuma ve bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik önceden herhangi bir eğitim alıp almama durumu değişkenine göre de aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının benzer olduğu görülmektedir. Aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alan okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının daha yüksek olması beklenirken aile katılım çalışmalarına yönelik eğitim alan ve almayan okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları arasında fark olmaması eğitim alan öğretmenlerin almış oldukları eğitimin kalitesine, aile katılım çalışmalarına yönelik ön yargıların kırılmamasına bağlanabilir. Ayrıca bilişsel haritalarından elde edilen bulgularda eğitim alsın ya da almasın okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik genel olarak olumlu bir tutum içerisinde ve doğru şekilde teorik bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının özelliklerine (içerik ve sıklığı) yönelik bilişsel haritaları incelenecek olursa genel olarak okul öncesi öğretmenleri aile katılım çalışması olarak ebeveynlerin meslek tanıtımı yapmalarını istedikleri veya sanat etkinliği, mutfak etkinliği, takı yapımı gibi çocuğu meraklandıran etkinlikler yaptıkları, ayda 1 defa aile katılım çalışması gerçekleştirdikleri, aile katılım çalışmasını ailenin eğitim sürecine katılması olarak gördükleri, aile katılım çalışmalarını hemen

hemen hepsinin önemli gördüğü ve önemli görme sebebi olarak da büyük çoğunluğunun aile katılım çalışmalarının aile ile okul arasında işbirliğini sağladığını ifade ettiği görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu aile katılım çalışmalarını sınıf ortamında yaptıkları ve idealde de sınıf ortamında yapılması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durum okul öncesi öğretmenlerinin doğada, çevrede eğitimin çocuğun eğitimindeki önemine yönelik bilgilerindeki eksikliğe ya da sınıf dışı bir etkinlik planlamanın kendilerine zor ya da külfet gelmesine işaret edebilir. Okul öncesi öğretmenleri aile katılım çalışmalarına genel olarak annelerin katıldığını (Arabacı, 2011; Arnold, Zeliyo & Doctoroff, 2008; Çabuk & Şahin, 2017; Nurkan, 2012; Waanders & Downer, 2005) ifade ettikleri ancak idealde hem annenin hem de babanın katılmasının doğru olacağını (Gürşimşek, Kefi & Girgin, 2007; Şahin, Çoşkun & Kılınc, 2017; Uludağlı, 2017), bunun nedeni olarak da çocuğun kendini güvende hissetmesinin önemli olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri aile katılım çalışmalarında genel olarak ailelere bireysel katılım (Tümkiye, 2017) şeklinde sorumluluk verdikleri, bugüne kadar yapmış oldukları aile katılım çalışmasına örnek olarak da büyük çoğunluğunun yine meslek tanıtımı ve sanat etkinlik örnekleri verdikleri görülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri aile katılım çalışmaları ile ailelerden çocuğunun eğitim sürecine dahil olduklarından dolayı mutlu olduklarını ifade ettiklerini (Çabuk ve Şahin, 2017; Tümkiye, 2017) küçük bir kısım velinin ise yoğun iş temposundan dolayı bu sürece olumsuz yaklaştığını ifade ettikleri görülmektedir. Aile katılım çalışmalarında ailelerin genel olarak çocuk merkezli davrandıkları bilişsel haritalardan elde edilen bir diğer sonuçtur. Bu sonuç ailelerin aile katılım çalışmalarına katılmadan önce kendilerine öğretmenler tarafından yapılan bilgilendirmelere bağlı olabilir. Yeterli oranda bilgilendirilen ebeveynin aile katılım çalışmasına yönelik hem tutumu olumlu olacak hem de süreçten kendisinin ve çocukların zevk alması sağlanacaktır. Bu nedenle aile katılım çalışmalarının önemli bir boyutunu da öğretmenler tarafından ailelere yapılan bilgilendirmenin kalitesi oluşturmaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar özetlenecek olursa okul öncesi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, meslek yılı, mezun olunan okul türü ve daha önceden aile katılım çalışmasına yönelik herhangi bir eğitim alıp almaması durumunun aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilemediği, okul öncesi öğretmenlerinin genç/yaşlı, yeni mezun/kıdemli, lisans ya da meslek lisesi mezunu olup olmaması ya da aile katılım çalışmasına yönelik herhangi bir eğitim alıp almaması aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarını etkilememiş ve genel olarak da okul öncesi öğretmenlerinin hemen hemen hepsinin olumlu tutum içerisinde oldukları bununla birlikte aile katılım çalışmalarının ne olduğunu, nasıl yapılması gerektiğini ve önemini bildikleri ve gerekçeleriyle ifade ettikleri görülmekte ancak bu durum gerçek uygulamalarına yeterli düzeyde yansımamaktadır. Alan yazında yapılan araştırmalar incelendiğinde ailelerin aile katılım çalışmalarına katılım konusunda genel olarak istekli oldukları (Albritton, 2003; Arabacı, 2011; Arnold vd., 2008; Çabuk & Şahin, 2017; Gbadamosi & Lin, 2003; Nurkan, 2012; Sabancı, 2009; Tümkaya, 2017; Waanders & Downer, 2005) ve okul öncesi öğretmenlerinin ailenin de eğitim sürecine katılımına olumlu baktığını ve desteklediğini (Atakan, 2010; Çelenk, 2001) ancak öğretmenlerin bu konuda ne kadar istekli olsalar da genel olarak öğretmenlerin ve ailelerin özellikle aile katılım çalışmalarının tam olarak ne olduğunu bilmedikleri, sorumlukların kendi üzerlerine kalacak korkusu yaşadıkları görülmüş olup, ailenin eğitim düzeyi, ailenin sosyo-ekonomik durumu gibi duygusal ve toplumsal sebeplerle gerçek uygulamalarda aile katılım çalışmaları genel olarak başarıya ulaşmamaktadır (Gürşimşek, 2003; Hawes & Plourde, 2005; Moore & Lasky, 2001; Oktay, Gürkan, Zembat & Unutkan, 2006; Salıcı-Ahioğlu, 2006; Smith, 2008; Zembat & Haktanır, 2006). Oysa ki teknolojinin ve iletişimin bu denli geliştiği, bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı bu dönemde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının ne olduğunu bildiği ve öneminin de farkında olmasına rağmen uygulamalarında yeterli düzeyde yer vermemeleri sonucu düşündürücüdür. Bu durumun derinlemesine araştırılması aile katılım çalışmalarını etkinleştirecektir.

İlgili literatür incelendiğinde aile katılım çalışmalarına yönelik araştırmaların aile katılımının çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri üzerine (Connelly, 2007; Çabuk & Şahin, 2017; Gürşimşek, Girgen, Harmanlı & Ekinci, 2002; Işık, 2007; Kızıldaş, 2009; Sohn, 2007; Turner, Richards & Sanders, 2007), aile katılım çalışmalarını etkileyen etmenlere (Özışıklı, 2008; Yang, 2005), aile katılım çalışmalarına yönelik öğretmen ve aile görüşlerinin alındığı araştırmalara (Akkaya, 2007; Aydın, 2010; Işık, 2007; Köksal & Eğilmez, 2008; Nurkan, 2012; Özgan & Sabancı, 2009; Tümkaya, 2017) ve ailelerin eğitimine (okuma yazma öğrenimi gibi) (Connelly, 2007; Nurkan, 2012) yönelik olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının ne olduğunun araştırıldığı ve okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarını ölçmek amacıyla ölçek geliştirildiği bir araştırma Bayraktar vd., (2015) tarafından yapılmıştır. Görüldüğü gibi yapılan araştırmaların çoğunlukla ya nicel yöntemle ya da nitel yöntemle yapıldığı, her iki yöntemde birlikte kullanıldığı karma yaklaşıma dayalı olarak aile katılım çalışmalarının derinlemesine araştırıldığı çalışmaların alan yazında yeterli oranda yer almadığı görülmektedir. Bu araştırmayı yapılmış olan diğer araştırmalardan ayıran bir diğer özellik ise okul öncesi öğretmenlerinin nicel olarak çeşitli değişkenlere göre aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının ölçülmesinin yanı sıra okul öncesi öğretmenlerinin gerçekleştirmiş oldukları aile katılım çalışmalarının özelliklerinin (içerik ve yer verme sıklığı) içerik analizi ile derinlemesine incelenerek görsel bir bütün oluşturması açısından bilişsel haritalar aracılığıyla sunulup tartışılmasıdır. Kwank ve Kim'e (1999) göre, bilişsel haritalar gerçek yaşamda karşılaşılan problemlerin yapılandırılması, analizi ve anlaşılması için bir yöntemdir. Bu noktada okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının özelliklerine yönelik düşüncelerinin bilişsel haritalar aracılığıyla yapılandırılması, analizi ve anlaşılması problemi bir bütün olarak ele almayı ve ayrıntıları görebilmeyi sağlamaktadır.

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik genel bir bilgiye sahip oldukları halde uygulamadan kaçınmalarının nedenlerinin araştırılması önemlidir. Katılım engellerinin saptandığı ve çözüm sunulan

araştırma sonuçları, öğretmenlerin etkili uygulamalar yapabilmesini sağlayan programların geliştirilmesine destek sunacaktır.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kaynakça/References

- Abbak, B.S. (2008). Okul öncesi eğitim programındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve veli görüşleri açısından incelenmesi. (Tez No. 228940) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- AÇEV (2016). Okul öncesi aile katılımı. <http://www.acevokuloncesi.org/ogrenme-ortami/aile-katilimi>, (Erişim Tarihi: 15.06.2017).
- Akkaya, M. (2007). Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri. (Tez No. 211682) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Arabacı, N. (2014). Okul öncesi eğitimde aile katılımı. Hedef Yayıncılık.
- Arabacı, N., & Aksoy, A.B. (2005). Okul öncesi eğitime katılım programının annelerin bilgi düzeylerine etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29,18-26.
- Arabacı, N. (2011). Anne-baba çocuk iletişimini değerlendirme aracı'nın (abçıda) geliştirilmesi ve anne-baba çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Tez No. 298409) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aral, N., Kandır, A., & Can Y.M. (2002). Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı. (2. Baskı). YA-PA Yayınları.
- Aral, N., & Yurteri, A. (2012). Çocuğun gelişimini engelleyen aile ile ilgili etmenler. "Aile ve Çocuk" Mine Mangır'ın Anısına. Neriman Aral (Ed.), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Yayın No:1, Ankara, 187-199.
- Aksoy, A.B. (2002). Anne-çocuk eğitim programına katılan annelerin program hakkında görüşleri. Qafqaz Üniversitesi Dergisi, 9,133-142.
- Albritton, T.S. (2003). "Parents as Teachers: Advancing Parent Involvement in a Child's Educati-on" Mississippi: The University Of Souther Mississippi.
- Arnold, D, H., Zeljo, A., & Doctoroff, G. L (2008) Parent involvement in preschool: predictors and the relation of involvement to preliteracy development. Scholl Pyschology Review. 37(1).
- Atakan, H. (2010). Okulöncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi. (Tez No. 308976) [Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bayır, E., Çakıcı, Y., & Atalay, Ö. E. (2015). Fen bilimleri öğretmenlerinin bilimin doğasına ilişkin görüşleri: bilişsel harita örneği. Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(3), 1419-1436.
- Bronfenbrenner, U. (1992). Ecological systems theory. In R. Vasta (Ed.), Six theories of child development: Revised formulations and current issues (pp. 187-249). Philadelphia: Kingsley.

- Connelly, S. (2007). Role Perceptions and Communication in Partnerships Between Preschool Teachers and Families. A. Dissertation Submitted to the Faculty of The Graduate School at The University of North Carolina at Greensboro in Partial Fulfillment of the Pequirements fort he Degree Doctor of Philosophy.
- Creswell, J.W., & Plano Clark, V. L. (2015). Karma yöntem araştırmaları. (Çeviri Litap). Anı Yayıncılık, 2. Baskı.
- Çabuk, F. U., & Şahin, F. T. (2017). Anne eğitim programı'nın anne çocuk iletişimine etkisinin incelenmesi. Turan: Stratejik Arastirmalar Merkezi, 9(35), 270.
- Çanakçioğlu, N. G. (2011). İstanbul'da farklı sosyal grupların yerleştiği çevrelerde yaşayan çocukların algısal süreçlerinin bilişsel haritalar yöntemiyle irdelenmesi. (Tez No. 327323) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çelenk, S. (2001), Okul dışı etkilerin ilkokuma yazma öğretiminde okuduğunu anlama başarısına katkısı, A. İ. B. Ü. Yayınlanmamış (Yayın Kurulu Kararı Alınmış) Araştırma.
- Da-Silva, C., Mellado, V., & Porlan, R. (2006). Evolution of the conceptions of a secondary education biology teacher: longitudinal analysis using cognitive maps. *Science Teacher Education*, 91(3), 461-491.
- Dönmez, Ö., & Ramazan, O. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının aile katılımına yönelik tutumları ile öz yeterlilik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-45.
- Eccles, J. S., ve Harold, R. D. (1996). Family involvement in children's and adolescent's schooling. In A. Booth & J. F. Dunn (Eds.), *Family-school links: How do they affect educational outcomes*. pp. 3-34, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc
- Ekinci-Vural, D. (2006) Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi. (Tez No. 189793) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Epstein L. (2002). *School, family and community partnership: caring for the children we sha-re*. California: Corwin Pres.
- Gbadamosi, T., & Lin, H. L. (2003) "Parent's interests, current involvement and level of parental involvement in school activities", Alabama State University.
- Gömlüksizoğlu, M. N., & Serhatlıoğlu, B. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*. 8(7), 201-221.
- Gürşimşek, I., Kefi, S., & Girgin, G. (2007). Okul öncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33).
- Gürşimşek, I., Girgen, G., Harmanlı, Z., & Ekinci, D. (2002). Çocuğun eğitiminde aile katılımının önemi (bir pilot çalışma). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu*. Kök Yayıncılık, 262-274.
- Gürşimşek, I. (2003). Okul öncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(1),125-144.
- Hawes, C. A., & Plourde, L. A. (2005). Parental involvement and its influence on the reading achievement of 6th grade students. *Reading Improvement*, 42(1), 47-57.
- Herrold K., & O'Donnell K. (2008). Parent and family involvement in education, 2006-07 school year, from the National Household Education Surveys Program of 2007 (NCES 2008-050). Washington, DC: National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.
- Hoover-Dempsey, K. V., Bassler, O. C., & Brissie, J. S. (1992). Explorations in parent-school relations. *The Journal of Educational Research*, 85(5), 287-294.
- Irez, S., (2006). Are we prepared? An assessment of preservice science teacher educators' beliefs about nature of science. *Science Education*, 90(6), 1113-1143.

- Ireland, K. (2014). The definition of parent involvement. Erişim <http://www.livestrong.com/article/75306-definition-parent-involvement/> (Erişim Tarihi: 15.06.2017).
- Işık H. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen okul-aile işbirliği çalışmalarının anne baba görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. (Tez No. 211683) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Method Research*, 1(2),112-133.
- Kızıldaş, E. (2009). Okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılım çalışmalarının 5-6 yaş grubu çocukların dil becerilerinin gelişimine etkisi. (Tez No. 235769) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Köksal Eğmez, F. C. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı (kocaeli'nde beş anaokulunda yapılan araştırma. (Tez No 250912.) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Krizman, C. (2013). The relationship between teachers' self-efficacy beliefs and parental involvement practices: A multi-method study (Ph.D Thesis). Texas Tech University Educational Psychology, Texas.
- Kwahk, K. Y., & Kim, Y. G. (1999). Supporting business process redesign using cognitive maps. *Decision Support Systems*. 25(2), 155-178.
- McDonald Culp, A., Hubbs-Tait, L, Culp, R.E., & Starost, H. J, (2000) Maternal parenting characteristics and school involvement: predictors of kindergarten cognitive competence among head start children. *Journal of Research in Childhood Education*. 15(1).
- MEB (2013). Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek programı dökümanı. Millî Eğitim Bakanlığı Ankara.
- Mellado, V. (1997). Preservice teachers' classroom practice and their conceptions of teaching and learning science. *Science & Education*, 82,197-214.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moore, S., & Lasky, S. (2001). Parental involvement in education: models, strategies and contexts. Education Quality and Accountability Office, Toronto, www.eqao.com.
- Novak, J.D. ve Gowin, D.B. (1984). *Learning how to learn*. Cambridge University Press.
- Nurkan, A. (2012). Involvement of illiterate mothers in their children's education. [Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Oktay, A., Gürkan, T., Zembat, R., & Unutkan, Ö.P. (2006) *Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım? Ya-Pa Yayınları*.
- Özgan, H., & Aydın, Z. (2010). Okul-aile iş birliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri, 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu 20-22 Mayıs, Elâzığ, 802-8111.
- Özışıklı, I.S. (2008). A study of parent involvement in the bogaziçi university preschool center. (Tez No. 231913) [Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Sabancı, (2009). Views of primary school administrators, teachers and parents on parent involvement in Turkey *Eurasian Journal of Educational Research*, 36,245-262.
- Salıcı-Ahioğlu, Ş. (2006). Öğretmen ve veli görüşlerine göre farklı sosyoekonomik düzeydeki ailelerin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazma sürecini etkileme biçiminin değerlendirilmesi. (Tez No. 205774) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Gazi Kitabevi.

- Sohn, S. (2007). Asian parent involvement in the home, school, and community and children's achievement in the early grades (Ph.D. Thesis). State University of New York at Buffalo: NY.
- Smith, T.C. (2008). An Examination of the Parental Involvement Factor On Reading Achivement Scores In An Inner City School. (Ph.D. Thesis) Capella University.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. (2016). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma metotları (4. Baskı). Anı yayıncılık.
- Şahin, F. T., Coşgun, A. A., & Kılıç, Z. N. A. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 37(1).
- Şıvgın, N. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programına ilişkin öğ-retmen görüşleri. (Tez No. 210915) [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Temel, Z. F. (2008). Okul öncesi eğitimde aile katılımı. Uluslararası Çocuk, Aile ve Okul Bağlamında Okul Öncesi Eğitim Kongresi Kitapçığı. Trabzon.
- Tezel Şahin F., & Özyürek A. (2010). Anne baba eğitimi ve okul öncesinde aile katılım. Morpa Kültür Yayınları.
- Tümkiye, S. (2017). Velilerin okulda eğitime katılım türlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(2), 83-98.
- The National Parent Teacher Association (PTA) (2015). PTA &Parent Involvement-Background Information Definition of Parent Involvement. <http://www.papta.org/domain/73> (Erişim Tarihi: 15.06.2017).
- Tolman, E.C. (1948). Cognitive maps in rats and men. Psychological Review, 55,189-208.
- Turner, K., Richards, M., & Sanders, R. (2007). Randomised clinical trial of a group parent education programme for australian indigenous. Journal of Paediatrics and Child Health 43,429-437.
- Uludağlı, N. P. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. Türk Psikoloji Yazıları, 20(39), 70-88.
- Ulutaş, B. (2010). Kimya eğitimi öğrencilerinin kimyasal bağlar konusundaki zihinsel modelleri ve bilişsel haritaları. (Tez No. 278360) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Waanders, C., Julia, L. M., & Jason, T. D. (2005). Parent characteristics, economic stress and neighborhood context as predictors of parent involvement in preschool children's Education, Journal of School Psychology, 45(6), 619-636.
- Wright, J. A. (2002); Parents' Perspective of a Home Visiting Parent Education Program in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Family and Consumer Science Thesis submitted to the Graduate College of Marshall University.
- Yang, S.L. (2005). Parents And Teachers Perceptions Of Roles, Effectiveness, And Barriers Of Parent Involvement In Early Childhood Education In Taipei of Taiwan (Ph. D Thesis), Faculty Of the School Of Education Spalding University.
- Zembat, R., & Haktanır, G. (2006). Okul öncesi eğitim programında ebeveynlerin eğitime katılmaları. Okul öncesi eğitimde denetim rehber kitabı. Ya-Pa Yayınları.

İletişim/Correspondence

Prof. Dr. Ozana URAL
Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
oural@marmara.edu.tr

Dr. Gülşah GÜNŞEN
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
gulsahacar@trakya.edu.tr